

نکرده اند باید قسم یاد نمایند خودمان هم تجدید قسم مینمائیم.

آقامیرزا ابوالحسن خان - اشخاصیکه داخل این مجلس مقدس شده و وکالت قبول نموده اند ماضی برای قسم یاد نمودن ندارند حال اگر مصلحت خارجی حضرت حجة اسلام ملاحظه کرده اند البته مطاع است.

آقاسید عبداللّه - بلی بعضی ملاحظیات خارجی است و خوبست تعیین روزش را بعهده من واگذار کنید.

نایب رئیس - تلگراف راپورت مانندی از انجمن ولایتی استراباد رسیده که سی و هفت نفر از اسراء را سید سار بهرامی اکرام الملک مسترد داشته و آن لوازمات و تهیه که لازم است خواسته اند فرستاده شود.

آقاشیخ حسین - در خصوص انتخاب وکلای ایلات چه شد آیا عرض بنده مقبول نظر و کلان شده اگر شده است که آن لایحه قرائت شده و مطرح شود **آقامیرزا سید محمد مجتهد** - در باب سالار مخم از بسکه پهن و آقا کاغذ نوشته است ببتک آمدیم و میکویند ضامن میدهم که بروم تمام اسرار استرداد نمایم حال مجلس هر طور صلاح میدانند رفتار شود.

نایب رئیس - حالا در این باب باید مذاکره شده وقت نظری بشود وقت لازم است باشد برای وقت دیگر (مجلس ختم گردید)

مذاکرات روز یکشنبه

هفتم ذی حجة الحرام

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز شنبه ۶ آقامیرزا مرتضی قلیخان قرائت کردند .

آقاشیخ ابراهیم - جهان شاه خان این قتل و غارتیکه کرده و بان اشتعارات که شهرت کرده و زیاده از یکماه زبیم است که او را احضار کرده اند و اهالی بیچاره سرگردان مانده اند و تاکنون حکمی درباره آنها نشده است اگر معلوم است حکم نمایند و اگر معلوم نیست تحقیق نمایند در صورتیکه ابتدا جای شک نیست از خلخال و گروس وانجمن معالی زنجان و علماء و تجار همه اطلاع دارند و تلگرافات در اینخصوص آمده با این ترتیب تکلیف این ها چیست :

رئیس - تمام آنها صحیح است ولسی ورود جهان شاه خان مصادف شد با آن انقلابات این شد که تأخیر شد و امروز دسته از عارضین زنجان آمده و قرار شد شرح تا کبد آمیزی بجناب مغیر السلطنه نوشته شود که آنها را آسوده نمایند .

آقاشیخ ابراهیم - علاوه بر اینکه عارضین اینجا معطل هستند بیچاره رها در آنجا در صدمه و سوارهای جهانشاه خانهم در آنجا برهیا صدمه میزنند حکومت زنجان شهر و اطراف را خوب منظم کرده است و نوشته است ماضی بجهت امنیت غیر از

سوارهای جهانشاه خان نیست **رئیس** - بلی تمام صحیح است بطوریکه گفته شد شرحی آگیدا بوزارت عدلیه نوشته میشود که در همین چند روزه عارضین را آسوده نمایند و یک نفر هم از خارج معین میکنیم که در عدلیه حاضر شده نظارت داشته باشد که زودتر این صل ختم شود و تلگرافی هم بسکومت زنجان در این باب مضایره خواهد شد و باید پایشان تقویت بشود که امنیت کامل بدهند .

آقامیرزا مرتضی قلیخان - چون قبل از این هر کسی متوفی میشد یک ثلث از حقوق او کم میشد و از زمان مشروطیت این مسئله مانده است حالایک قانونی نوشته شده است که وزیر مالیه آن را تصویب نموده از مجلس گذشته بحداز صدهم جری شود قانونی که بنی بر چنده ماده بود در اینخصوص قرار شد و قرار شد که چاپ کرده بوسیلا بدهند بحداز دقت نظر در قرائت دوم مذاکره و مباحثه شده در فرات حیم اخذ رای شود .

رئیس التجار - لازم است یک توضیحی هم بشود که از اول مشروطیت متوفیات زیاد شده بود و ورته آنها سخت گرفته بودند لهذا هیاتاً این قانون نوشته شد که پس از تصویب مجلس بصد رسیده مجری شود که انشاء الله پس از تنظیم ادارات و وزارتخانهها جزئیات اینمطلب چون زیاد است بعد کاملاً نوشته شود

آقاسید حسین - اشخاصی که بیست ماه صبر کرده اند حاضر هستند که ماه دیگر هم صبر کنند که این لایحه چاپ شده بتمام و کلا بدهند که دقت نظر شده و جزئیات آن تماماً نوشته شده تنقیح شود که قانون کلی شده و مه وقت مجری گردد نه این که موقتی باشد .

آقامیرزا مرتضی قلی خان - دو مطلب دیگر است که در مجلس مذاکره شده و تمام نشده یکی در باب تومانی هفت قران است که در زمان توشیح بصد هیونی میگردند حالا اگر مجلس تصویب می کند همانطور گرفته و صرف معارف شود مطلب دیگر اینکه سی تومان و کمتر را گفته ثلث کم نکنند حالا اگر رای می دهند بگویند .

آقاسید حسین - بنده عرض میکنم اینمطلب را هم جزو همان قانون بکنند بهتر است .

احسن الدوله - در باب تومانی هفت هزار بفقیده بنده ابدأ صحیح نیست کسی که پدرش مرده است آیا در فکر این هفت هزار باشد یا در فکر مرده پدر .

آقاسید حسین - در این باب هم فراری گذاشته می شود اشخاصی که از هزار تومان بیلا نقد و مقداری هم جنس دارند بدهند یقیناً اینطور اشخاص برای تومانی هفت هزار مطعل نخواهند بود .

رئیس - اگر مطلبی هست که مطرح مذاکره شود گفته شود و اگر نیست چون دو مجلس خیلی مهم داریم یکی مسئله آذربایجان که اقدامات سر بمانه باید بشود یکی هم مسئله اصلاح بین دولت و ملت است که مشغول بودیم و باید بزودی تمام شود و از آن طرف اختیارات تامه داده شده است که بالمره رفع اختلافات شده و اصلاح کلی بشود که دیگر اتصالاً اینطور اسباب تعطیل مجلس و این گرفتاریها فراهم نیاید و پس از ختم گروهی کاغذ آمد بنظر هیوم آقاییان و کلا میرسد که اگر اصلاحی لازم باشد بشود .

آقامیرزا ابوالحسن خان - اگر این مسئله آذربایجان استتارش لازم است و اظهارش صلاح نیست که هیچ و اگر صلاح است و اعتنائش لازم نیست که بمیوم و کلاکت شود .

اسد اللّه میرزا - در مسئله قانون متوفی خوب است زود چاپ کنند و ببعند چنانچه و کبل التجار گفتند ورته آنها منتظرند که این قانون زود از مجلس بیرون بیاید اما مسئله آذربایجان بسته بمسئله اصلاح ذات البین است و اگر اصلاح نشود باید نمانه این مملکت را بخواند پس اول باید اقدام در آن مسئله نموده هر چه زودتر اصلاح شود .

رئیس - اولاً این مسئله را آقاییان بدانند که ما تا حال هیچوقت تعطیل نگردیم و از جاده مستقیم خود خارج نشده ایم و از طرف مآظهار نشده است این اقدامی بوده است که از طرف اعلی حضرت شده است و حاضر شده اند که تفاتی و اتحاد حقیقی بعمل بیاید چون هنوز نتیجه حاصل نشده نخواستیم که در مجلس علنی مذاکره شود .

مذاکرات روز سه شنبه

نهم ذی حجة الحرام

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روز یکشنبه هفتم ذی حجة الحرام **میرزا مرتضی قلیخان** قرائت کردند .

رئیس - چنانچه روز یکشنبه عرض کرده بودم الحمد لله فیما بین دولت و ملت اتحاد واقعی و کامل حاصل شد و بان تمهیداتی که دیروز از علی حضرت فرمودند و مخصوص امروز که از صبح مشغول بعضی اقدامات بوده اند امیدواریم که دیگر بدها هیچگونه حوادث غیر مترقبه رخ ندهد و مخصوصاً علی حضرت فرمودند که فردا سه ساعت بتروپ مانده همه و کلا حاضر شده در دربار شرفیابی حاصل شده و امروز از صبح شش مقدس علی حضرت همایونی در تلگرافخانه قریب یکساعت مشغول دستخط

تلگرافی بوده اند و حتی هر جا که سه سوار شخصی هم داشتند دستخط فرمودند که حاضر شوند و از اینجهام یک عده سوار از کشیکخانه و غیره عاجلا روانه شدند امیدوارم در ظل حضرت حجة عجل الله فرجه که دیگر از امروز اول مجلس و عظمت سلطنت و اول ترقی ملت و مملکت ایران باشد

آقامیرزا محمود - امیدواریم بهمان طوری که فرمودید امروز اول ترقی ملت و مملکت ایران باشد در این موقع عموم اهل مجلس بصدای بلند زندباد یاد شاه ایران گفتند .

رئیس - بلی امیدواریم همانطوریکه از آنطرف اقبال شد از این طرف هم یعنی از طرف عموم ملت که همه برادر هستیم خصوص مدیران محترم جراید و واعظین و نمازین گرامهمراهی با آرای و کلاه داشته باشند و مخصوصاً این مسئله اصلاح ذات البین را خیلی اهمیت داده در صفعات جراید خود بطور کامل بشکارند و امروز روز عسره و موقع کار نبودولی بعضی اظهار این مؤده مجلس منعقد گردید .

حاج سید نصر اللّه - مذاکرات و شرح دیروز خیلی طولانی است تمام آن را نمی توان اظهار داشت ولی آنچه تاکنون مقصود ما بود مسامتت و همراهی علی حضرت با این اساس بوده لیکن امروز مطالب از آن بالا تر است فرمایاشانی را که دیروز

فرموده اند صافانه و عاشقانه بوده است که خودشان توجه و اقبال بهر امری فرموده اند بطوریکه نمیشود توصیف کرد.

آقا سید حسین - آنچه که میشود از مطالب آن مجلس بیان شود اظهار کنید که ملت هم مسبوق شده و خوشوقت شوند.

رئیس - اگر چه تلمأ در ذهن مانده و نمی توان کاملاً شرح داد همینقدر بطور اختصار عرض می نمایم اول که وارد شدیم اهل حضرت همایونی همه اذن جلوس داده و شخص مقدس خودش هم برادر وار روی زمین جلوس فرمودند و دست در بغل نموده کلام الله مجید را بیرون آورده بدمه فرمودند که مضمی ما مضمی و چیزیکه در منتهب جعفری حکم درین باشد و موجب اعتماد و اطمینان در میان ما هست همان کلام الله مجید است و قسم یاد فرمودند که همه قسم همراهی و مسامتت دارم و حاضر هستم که تا آخر نفس خود با این اساس مسامتت کنم بنده هم در ضمن عرایب کردم و عرض نمودم اول مرحله اصلاح این است که این اطان اگر اصلاح شود بانی جاه و امورات همه اصلاح خواهند شد.

حاج سید نصر الله - مذاکرات زیاد شد خلاصه سخن همان بود که عرض شد ولی من جمله از گفتگو هایی که شد جذب رئیس عرض کردند اعلیحضرت محتاج بحفاظت و نگهبان مخصوص نیستند ایرد طوری باشد که اگر وجود خودشان را در نقوش ملت بیندازند به بینند که تمام ملت حاضرند و آن وجود مبارک را در چشم خود جا دهند و افظ اعلیحضرت تمام افراد ملت هستند محتاج بحفاظت نیستند.

رئیس - دیگر هر یک از آقایان و کلا طنی نموده خصوص آقای آقا سید عبدالله که الحد الانصاف داد سخن دادند و همچنین آقای میرزا سید محمد.

آقا سید حسین - خوبست اگر اصلاح باشد اشخاصیکه دیر روز حضور داشته اند کدام اشخاص بوده اند بفرمائید چون بعضی مطالب خارجی در اذهان مردم جا گرفته که غیر از کلا سفرام بوده اند.

رئیس - خیر این مجلس اتحاد بوده است و ابداً سفرا نبوده اند کسانی که بوده اند از این فرار است.

آقا سید عبدالله مجتهد و آقا میرزا سید محمد و آقای حاج امام جمعه و آقا میرزا محمد و حاجی سید نصر الله آقا سید جعفر و حاج معین التجار و حاجی محمد اسمعیل آقا و آقای شماع السلطنه جناب عضد الملک.

آقا میرزا محمود - خوبست از طرف مجلس بمورد ولایات این مژده و بشارت داده شود.

آقا سید محمد جعفر - باید در این مورد ادای حق جناب عضد الملک بشود که بینی و بین الله خوب اقدام کرده اند و این انعام را فرام آورده اند.

آقا میرزا ابوالحسن خان - جناب رئیس فرمودند که ما باید امیدوار باشیم من عرض میکنم معشک بودیم و خواهیم بود که آفتاب معدت سلطان بنای فرخنده خواهد گذاشت و ایران نیز جوانی را سر خواهد گرفت و آوازه بزرگواریش گوشزد

خاور و باختر خواهد شد و بسدای بلند میکوبیم شاه زند باد .
(در این موقع صدای شاه زند باد از عموم مجلسیان بلند گردید.)

وکیل الرعایا - اگر چه در این مورد ما این اغتشاش سرحد آذربایجان نباید چندان اهمیت بیانشاش همدان داد لیکن در این موقع خیلی مقتضی است که تلگراف آکیدی برای نظم داخله و طرق و شوارع همدان بشود با آن ملاحظات لازمه

حاجی معین التجار - دیر روز درجه اعلیحضرت اظهار تعلق فرموده و وطنی فرمودند که در حقیقت من شرمسارم عیناً آنرا اظهار کنم ولی بطور خلاصه تعلقات شاهانه را اظهار میدارم که فرمودند من آرزومند بودم که و کلاء اصلاح امورات را از خود من بخواهند و شور کنند در جواب عرض شد که امروز همان روز است و همین قدر که اراده میبونی علاقه گرفت تمام ولایات من خواهد شد خصوص خطه مثل آذربایجان مقرر فرمودند که در حقیقت منم امروز را اول تاجگذاری خود دانسته و بو ظایف سلطنتی عمل خواهیم نمود و مسئله آذربایجان هم اهمیتی ندارد و انشاء الله تا چند روز دیگر اصلاح خواهد شد .

رئیس - اما در مسئله قتل فریدون نباید همه ملت بدانند که ما فارسین را برادر وطنی خود میدانیم و اقداماتی که از فارس و کرمان و یزد و سایر نقاط و از انجمن اتحادیه غلاب و سایر انجمن ها شده همه معلوم میدارد که ما آنها را برادر وطنی خود دانسته از هیچگونه اقدامات و همراهی با آنها مضایقه نخواهیم نمود و از قاتلین او هم دونه فریدوست آمده و شش نفر دیگر هم انشاء الله بزودی بدست خواهد آمد .

وکیل التجار = ما از این مساعدت و عطف توجه ملوکانه کمال تشکر را میکنیم و انشاء الله بیک دستخط تلگرافی که مبشر این اتحاد باشد از طرف اعلیحضرت بتمام ولایات شده تا همه ملت از این اتحاد مسبوق و متشکر شوند .

آقا شیخ یوسف - بنده حمد میکنم خدای تعالی را همین قسمی که ملت ایران خود را معرفی بنجات بتمام ملل عالم کرده همینطور اعلیحضرت همیونی خود را بر نحو امتحان معرفی بسلطنت ایران و حب وطن فرمودند .

(مجلس ختم شد)
مذاکرات روز پنجشنبه یازدهم ذی حجه الحرام دارال شورای ملی
خلاصه مذاکرات روز شنبه ۹ آقا میرزا مرضی قلیخان قرائت کردند .

رئیس - از تفصیل شرفیابی حضور همایونی چون تمام و سکالی مجترم بودند مستضرند و از سؤال و جوابی که در آنجا شد امید داریم که همیشه بهمین فقیده باقی باشند و همینطور مجلس هم که بقیده خالصانه خود که از سابق بوده و خواهد بود و هیچ وقت مسلک خیر خواهانه خود را تغییر نداده و نمیدهد چیزیکه هست بطوریکه روز سه شنبه عرض شد از باب جراید هم اکتال این اتحاد و اتفاق را نموده چنانکه چند نفر از آنها خیلی خوب نوشته اند بدها هم در جراید خود موجبات اتحاد و مودت را کاملاً رعایت نمایند که از اثر اقل آنها نتیجه این اتحاد و

مودت معنوی بین دولت و ملت کما بینی بروز و ظهور نماید .

حاج محمد اسمعیل آقا - تمام مطالبی که فرمودید صحیح است و بارانان هیچوقت قصدش غیر از این نبود و هدیه در صراط غیر خواهی بود اگر گاهی چیزی ناشی میشد بواسطه سوء اتفاقات بود که مردم هم با آنها هم صدامی شدند حال که بعضی خبرها از اطراف میرسد و همچنین از سرحدات مثل ساوجبلاغ و غیره باید رفعم این مخاطرات را بنمائیم که حفظ خودمان را نموده باشیم و روز نامه ها و انجمنها هم باید همین ملاحظه را بکنند که حفظ مملکت را بنمائیم .

آقا سید حسین - همان طور که فرمودید تماشاچی ها و بعضی مطلع نیستند خوبست آن را میباشی را که اعلیحضرت فرموده اند و مذاکراتیکه شده آقای حاج امام جمعه فرماید تا اسباب تجدید اطمینان و اطلاع همه باشد .

آقای حاج امام جمعه - اول از این سرورزه که شرفیاب حضور اعلیحضرت همایونی شده بودیم پریروز جناب رئیس بیک اندازه در مجلس رسمی روز سه شنبه توضیح فرموده بودند ولی بنده نبودم و مجلس حضور همایونی هم خیلی طول کشیده قریب یک ساعت مشغول مذاکره بودیم و مطالبی هم که لازم بود آقایان حجج اسلام و جناب رئیس و بنده و سایرین عرض رسانیدیم و بینی و بین الله از طرف اعلیحضرت هم انصی درجه حسن تلقی شد که موجب امیدواری ما گردیده و بی نهایت خوشوقت از حضور همایونی مراجعت کردیم .

و روز دوم هم کدر تلگراف خانه بودیم اما حالش این است که بتمام نقاط آذربایجان تلگراف فرمودند حتی با ملک شخصی خودشان که هر چه سوار شخصی داشتند حاضر شده نزد فرمانفرما برای تنبیه عشایر و اگر اد مترد بروند و همچنین بیا کو در صورتی که سرحدات در مقابل عثمانی همیشه آنجا استعداد لازم است مهذا تلگراف نمودند که بانه سوار برود طرف ساوجبلاغ و آنچه لازمه اقدامات بود آن روز فرمودند و چیز مائی که سالها در خاطر نداشتیم خود اعلیحضرت آنها را فرموده و اقدام می فرمودند روز سیم هم که روز عید بود و شرفیاب شدیم فقط بجهت تبریک عید بود و همه آقایان و کلاء تشریف داشتند .

رئیس - کاغذی از فتح السلطان کشیکچی باشی سابق رسیده که قرائت میشود (قرائت شد قریب باین مضمون) چون حفظ وطن و اساس مشروطیت لازم است و در سرحد آذربایجان که اگر اد و عشایر مترد دست تمدی و تجاوز دراز کرده اند این حرکات خیلی ناگوار بر اشخاص و وطنخواه است لذا داوطلبانه تحصیل اجازه از مجلس و دولت می نماید که مأموریت باین بنده بدهند بیست روز با سوار و پیاده طرف قراچه داغ و خیره بطرف ساوجبلاغ رفته آن مصحات را از وجود آن اشرار پاک نمایم اگر باین مقصود نایل شدم که اسباب افتخار و مباهات خواهد بود و اگر نشد در راه ملت و وطن وجود خود را فدا کرده ام آنهم زهی شرافت منتظر اجازه هستم .

رئیس - در واقع خیلی اظهار غیرت مندی کرده است و حسن ظنی هم از ایشان در این مواقع بروز کرده است همه می دانید خوبست بوزارت داخله نوشته شود که در این باب مأموریتی بجناب فتح السلطان داده شود و مطلب دیگر اینکه مجلس گرفتار خیلی